

Scènes uit 'Kameliendame'

- 15 juni Den Haag, Nederlands
Congresgebouw, 14.30 en 20.15 uur
- 16 juni Den Haag, Nederlands
Congresgebouw, 20.15 uur
- 19 en 20 juni Rotterdam, Rotterdamse
Schouwburg, 20.15 uur
- 22 en 23 juni Amsterdam, Stadsschouwburg,
20.15 uur

Presentatie i.s.m. het Goethe Instituut

Stuttgarter Ballett

Artistieke leiding Marcia Haydée

Onderdeel van het Württembergische Staatstheater Stuttgart

Algemeen directeur Hans Peter Doll

Zakelijk directeur Rolf Quati

Het Residentie-Orkest

Dirigenten Stewart Kershaw
Michael Collins

Oprichter John Cranko

Artistiek directrice Marcia Haydée

Adjunct-directeuren Dieter Gräfe, Alan Beale

Balletmeester Alexander Ursuliak

Choreologiste Georgette Tsinguirides

Directie-sekretaresse Ingrid Bruy

Pers en publiciteit Ulf Esser

Dirigenten Stewart Kershaw, Michael Collins

Pianisten/Dirigenten Friedrich Lehn, Francis Rainey

Pianisten George Bailey, Glenn Prince

Balletmeester voor de opera Edda Kara

Inspeciënt Otto Nitsche

Choreografen William Forsythe,

Rosemary Helliwell,

Patrice Montagnon, Uwe Scholz

Dansers Marcia Haydée, Birgit Keil,
Lucia Montagnon, Susanne Hanke,
Jean Allenby, Melinda Witham,
Ruth Papendick

Egon Madsen, Richard Cragun,
Vladimir Klos, Reid Anderson,

Barry Ingham,

Christopher Boatwright

Marcis Lesins, Kurt Speker

Nora Kimball, Hilde Koch,
Angela Schmidt, Christian Fallanga,
Stephen Greenston

Sarah Abendroth,
Beatriz de Almeida, Sabine Bartels,
Kathryn Bennetts, Ludmilla Bogart,
Suzanna Brooks, Christine Bürkle,
Monica Campos, Indrani Delmaine,
Brigitte Erdweg, Lisi Grether,
Oranna Hammerle,
Michelle Horkings,
Marie-Louise Kersten,
Annie Mayet, Michèle Rabier,
Claudia Shinn, Siok Tien Oei,
Eva Steinbrecher, Hedda Twiehaus,
Manuela Zurbuchen

John Alleyne, Jarck Benschop,
Dale Brannon, Arnaud Coste,
Tamas Detrich, Randy Diamond,
Urs Frey, Richard Gilmore,
Gregory Ismailov,
Johannes Kritzinger,
Mark McClain, Otto Neubert,
Darryl Phillips, Guy Pontecorvo,
Peter Rille, Henry Rushing,
Thierry Sette, Glen Tuggle,
Pierre Wyss

Lees de HOLLAND FESTIVAL-krant: Achtergronden en hoogte-
punten uit het programma plus achttien pagina's interviews.
Verkrijgbaar in de theaters en concertzalen voor f 1,-.

In samenwerking met **NRC** **HANDELSBLAD**

15 juni Den Haag, Nederlands
Congresgebouw, 14.30 en 20.15 uur
16 juni Den Haag, Nederlands
Congresgebouw, 20.15 uur

Programma I

Kameliendame (1978)

Voor Marcia

Choreografie John Neumeier
naar de roman 'La Dame aux
Camélias' (1848, De dame met de
camelia's) van Alexandre Dumas,
fils

Muziek Frédéric Chopin

Decor en kostuums Jürgen Rose

Balletmeester Ray Barra, als gast

Personen Marguerite Gautier

Armand Duval

Manon Lescaut

Des Grieux

Prudence Duvernoy

Gaston Rieux

Nanina, bediende van Marguerite

Monsieur Duval, vader van Armand

Olympia

De Hertog

Graaf N.

Scène uit 'Kameliendame'

Proloog

Inboedelveiling. Wegens sterfgeval zal de hele inventaris van een luxueus ingerichte woning geveild worden. Tussen de veilingmeester, die de voorwerpen één voor één taxeert, en zijn assistent, zit de trouwe bediende Nanina, en zij neemt afscheid. Kooplustige of alleen maar nieuwsgierige bezoekers, en oude bekenden en vrienden van de overledene bezoeken de veiling. Onder hen is ook een oudere heer, Monsieur Duval. Niets vermoedend komt er een jonge man binnen. Het is Armand Duval. Als hij zich bewust wordt van de omgeving en de vertrouwde ruimte ziet, valt hij flauw. De oudere heer vangt zijn zoon liefdevol op; en Armand begint dan, overvallen door herinneringen, aan zijn vader zijn verhaal te vertellen.

Eerste akte

Het begon in het Théâtre des Variétés. Op die avond werd het ballet 'Manon Lescaut' gedanst, het beroemde verhaal over de rococo-courtsane, die heen en weer wordt geslingerd tussen het verlangen naar luxe en liefde. Onder het publiek bevond zich één van de mooiste en populairste courtesanes van Parijs, Marguerite Gautier. Zij reageerde sterk op het verhaal over Manon, voelde zich verwant met haar, maar weigerde in Manon haar eigen spiegelbeeld te zien. Armand had Marguerite al vroeger op een afstand bewonderd, en hij had tot nu toe niet de gelegenheid gehad haar te leren kennen. Nu werd hij voor het eerst aan haar voorgesteld. Nog opgewonden door deze ontmoeting, volgde hij met spanning de voorstelling. In het karakter van Des Grieux, de trouwe minnaar van Manon, zag hij verwante trekken, en hij werd even bang in het droevige lot van Des Grieux zijn eigen toekomst te zien.

Na de voorstelling had Marguerite, om de tijd te verdrijven en zich ondanks de aanwezigheid van de haar vervelende graaf N. te amuseren, Armands vriend Gaston Rieux uitgenodigd, en Prudence Duvernoy, een wat vulgaire courtesane. Armand was met hen meegegaan, en Marguerite gebruikte hem om de graaf dwars te zitten. De situatie verscherpte, en graaf N. verliet jaloers het huis. Marguerite kreeg een hoestaanval en trok zich terug. Armand volgde haar, bood haar zijn hulp aan, en verklaarde haar onstuimig zijn liefde. Zij weerde hem eerst af en bleef sceptisch; tegelijkertijd ontroerde zijn hartstochtelijke genegenheid haar.

In de periode daarop verdiepte hun relatie zich; Marguerite leidde haar normale leven, vloog van bal naar bal, van minnaar naar minnaar, van de oude hertog naar de jonge graaf. Maar Armand wachtte altijd op haar. Hij volgde haar zelfs buiten de stad, waar de hertog haar een idyllisch huis ter beschikking had gesteld vanwege haar slechte gezondheid.

Tweede akte

Ook op het platteland zette Marguerite haar enerverende en dure leven voort op kosten van de hertog. Op een dag kwam het tot een openlijke confrontatie tussen Armand en de hertog. Marguerite koos voor de eerste keer duidelijk voor haar geliefde boven rijkdom en zekerheid. Verontwaardigd verliet de hertog het gezelschap. Ook de vrienden gingen weg. Eindelijk waren Armand en Marguerite alleen en konden elkaar volledig liefhebben.

De gedachte, dat dit geluk onherroepelijk voorbij is, doet Armand opnieuw flauwvallen. Zijn vader is diep getroffen, en een beetje beschaamd herinnert hij zich de rol, die hij in dit verhaal heeft gespeeld. Toen hij over het gedrag van zijn zoon hoorde, had hij, zonder dat Armand het wist, Marguerite in haar buitenhuis bezocht en had van haar de scheiding verlangd, ter wille van zijn zoon en de

goede naam van zijn dochter. Uit liefde bracht Marguerite dit offer. Zij keerde tijdens Armands afwezigheid terug naar Parijs en stortte zich wanhopig in haar oude leven.

Armand is weer rustiger geworden; kalm vertelt hij zijn vader dan, hoe hij bij zijn terugkeer het huis verlaten had gevonden. Tevergeefs had hij op Marguerite gewacht, totdat Nanina hem tot zijn verbazing een brief van Marguerite bracht, waarin zij hem schreef dat zij met hem brak en naar haar oude leven terugkeerde. Zonder het te geloven ging hij dadelijk naar Parijs. Toen hij na een nachtelijke voettocht in haar huis kwam, vond hij haar in de armen van iemand anders.

Derde akte

Enige tijd later ontmoetten zij elkaar toevallig op de Champs-Élysées. Marguerite was samen met een andere mooie courtesane, Olympia, en Armand maakte Olympia meteen het hof. Hij moest Marguerite wel kwetsen, omdat hij zichzelf zo gekwetst voelde. Om zich te wreken onderhield hij daarna Olympia. Een laatste keer zocht Marguerite doodziek Armand op, en vroeg hem met zijn vernederende gedrag op te houden en haar te vergeven. Nog eenmaal waren ze bij elkaar. Maar het nachtmerrie-achtige visioen van Manon achtervolgde Marguerite in haar slaap. Toen ze wakker werd besloot ze haar belofte trouw te blijven. Heimelijk verliet ze haar geliefde. Armand zag zich voor de tweede keer in de steek gelaten. En toen beledigde hij haar openlijk op een groot bal. Hij overhandigde haar een brief met geld, het loon voor de verleende liefdesdiensten. Marguerite viel flauw.

Armand is aan het eind van zijn verhaal gekomen; zijn vader heeft ontroerd naar hem geluisterd. Dan gaan ze uit elkaar. Nanina, die van de komst van Armand had gehoord, komt terug en geeft hem het dagboek van Marguerite. Armand begint daarin te lezen. Hij leest dat ze steeds sneller wegwijnt. Hij begeleidt haar bij haar laatste theaterbezoek. Er wordt weer 'Manon Lescaut' gedanst. Verbannen naar Amerika en arm is Manon weer op de vlucht. Van uitputting sterft ze in de armen van haar trouwe minnaar Des Grieux, die haar zelfs naar Amerika was gevolgd. Ziek en wanhopig verlaat Marguerite het theater. Maar de figuren uit het ballet kwellen haar in haar koortsdromen en vermengen zich met haar eigen herinneringen en verwachtingen. Een keer hoopt zij Armand nog terug te zien. Verlaten door haar vrienden, vertrouwt ze haar angsten en verlangens toe aan haar dagboek dat zij Nanina vraagt aan Armand te geven. Arm en eenzaam sterft Marguerite.

Volgorde van de gebruikte muziek van Frédéric Chopin

Proloog

Largo, uit de Sonate in b, opus 58

Eerste akte

Second Concerto pour le piano avec orchestre, in f, opus 21

Tweede akte

Wals nr. 1, in As, uit Trois Valses Brillantes, opus 34

Trois Ecossaises, uit Nocturne, Marche Funèbre et Trois Ecossaises, opus 72

Wals nr. 3, in F, uit Trois Valses Brillantes, opus 34

Largo, uit de Sonate in b, opus 58

Prélude nr. 2, in a

nr. 17, in As

nr. 15, in Des, uit Vingt-quatre Préludes, opus 28

Largo, uit de Sonate in b, opus 58

Prélude nr. 2, in a

nr. 24, in d, uit Vingt-quatre Préludes, opus 28

Derde akte

Grande Fantaisie sur des airs polonais pour le piano avec orchestre, in A, opus 13, Largo ma non troppo, Andantino,

[Allegretto coupuré]

Vivace

Ballade, in g, opus 23

Grande Polonaise brillante précédée d'un Andante spianato pour le piano avec orchestre, in Es, opus 22

Romanze, tweede deel uit Grand Concerto pour le piano avec orchestre, in e, opus 11

Largo, uit de Sonate in b, opus 58

19 en 20 juni Rotterdam, Rotterdamse
Schouwburg, 20.15 uur

Programma II

Brouillards (1970)

Choreografie John Cranko

Muziek Claude Debussy, negen préludes
voor piano

Brouillards (Nevels)

La Puerta del Vino (De wijnpoort)

Voiles (Zeilen)

General Lavine eccentric

(Cakewalk)

Bruyères (Heide)

Les Fées sont d'exquises danseuses

(De feeën zijn verfijnde

danseressen)

Feuilles mortes (Dode bladeren)

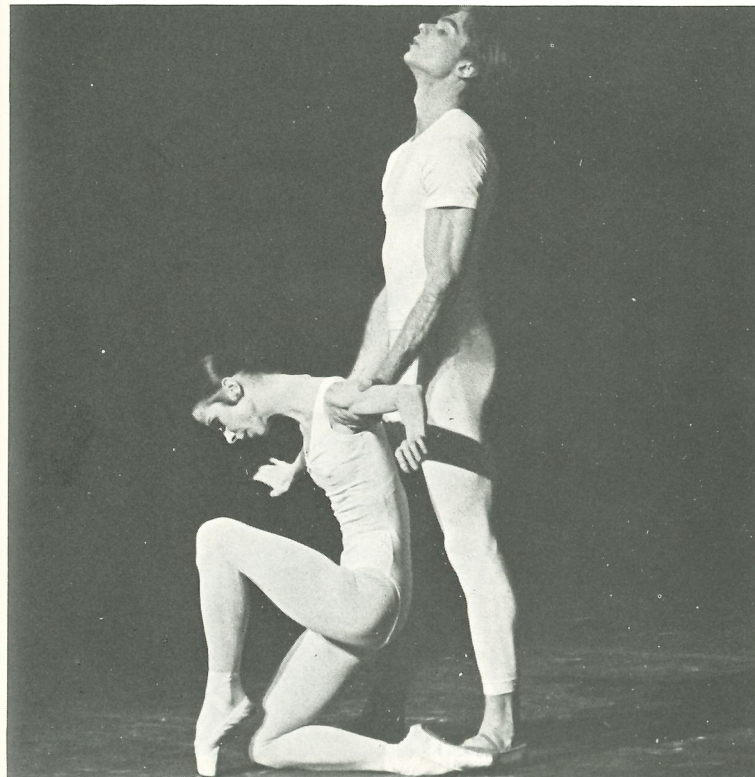
Hommage à S. Pickwick

Des pas sur la neige (Voetstappen in

de sneeuw)

Brouillards

'Nevel, sneeuw, heide en zeilen zijn de vergankelijke beelden in de muziek van Debussy; de nevel vervliegt, de sneeuw smelt, de heide verwelkt en de zeilen worden slap – slechts herinneringen en droefheid over hun vergankelijkheid achterlatend. Elke dag gaat over in het verleden – zoals alle menselijke relaties.' John Cranko

Scène uit 'Brouillards'

Opus I (1965)

Choreografie John Cranko
Muziek Anton Webern, Passacaglia, opus 1

Een impressie van de levenscyclus van de mens.

Pas de Deux Holberg (1967)

Choreografie John Cranko
Muziek Edvard Grieg, Suite voor strijkorkest, opus 40

Scène uit 'Opus I'

Poème de l'Extase (1970)

Choreografie John Cranko
Muziek Alexander Scriabin, Poème de l'Extase en Sonate nr. 9, georkestreerd door Wolfgang Fortner

Decor en Kostuums Jürgen Rose

'Onder de gasten van een soirée, die gegeven wordt door een beroemde diva, bevindt zich ook een jonge man, die op haar verliefd wordt. Alhoewel ze aanvankelijk geleid is door zijn toenadering, herinnert zij zich langzamerhand haar vroegere liefdesverhoudingen. Uiteindelijk realiseert ze zich dat haar leven al vervuld is en zij wijst de jonge man af.' John Cranko

De choreografie en de vormgeving van dit ballet zijn geïnspireerd door het boek 'La naissance du jour' van Colette en het werk van de beeldend kunstenaar Gustav Klimt.

22 en 23 juni Amsterdam, Stadsschouwburg,
20.15 uur

Programma III

Voluntaries (1973)

Choreografie Glen Tetley
Muziek Francis Poulenc, Concert in g, voor
orgel, strijkers en slagwerk

Decor en kostuums Rouben Ter-Arutunian

'Voluntaries' worden in de muziek vrije orgel-improvisaties genoemd, die men voor, tijdens of na de eredienst speelt. De Latijnse wortel van het woord kan ook vlucht of verlangen betekenen. Het ballet is als een reeks 'voluntaries' gedacht.

Scène uit 'Voluntaries'

Opus I (1965)

Choreografie John Cranko
Muziek Anton Webern, Passacaglia, opus 1

Een impressie van de levenscyclus van de mens.

Initialen R.B.M.E. (1972)

Choreografie John Cranko
Muziek Johannes Brahms, Pianoconcert
nr. 2, in Bes, opus 83
Allegro non troppo
Allegro appassionato
Andante - Più adagio
Allegretto grazioso - Un poco più
presto

Decor en kostuums Jürgen Rose

Opgedragen aan Richard Cragun, Birgit Keil, Marcia Haydée en Egon Madsen.

'Een ballet voor de vrienden Richard, Birgit, Marcia en Egon, op muziek van Johannes Brahms; zijn hartstochtelijk gevoel voor vriendschap en liefde blijkt uit zijn werk en ook uit zijn brieven en getuigenissen van anderen.' John Cranko

Het Stuttgarter Ballett

Ruim tweehonderd jaar wordt er al in de Duitse stad Stuttgart gedanst; maar de manier waarop is in de loop der tijd vaak veranderd. In de achttiende eeuw diende de theaterdans tot meerdere glorie van de adel. Dans in Stuttgart kreeg voor het eerst internationale betekenis toen de hertog Carl Eugen van Württemberg de beroemde Franse balletvernieuwer Jean-Georges Noverre uitnodigde in Stuttgart te komen werken. Noverre leidde van 1759 tot 1766 het balletgezelschap in Stuttgart en droeg zijn beroemde boek 'Lettres sur la danse' aan de hertog op. In de negentiende eeuw en de eerste helft van de twintigste eeuw werd het Stuttgarter balletgezelschap vrijwel uitsluitend in opera's gebruikt. De beslissende ommekeer voor het operaballet van het Württembergische Staatstheater werd het engagement van de in Engeland opgeleide choreograaf John Cranko in 1961. Hij haalde overal dansers vandaan, die niet alleen danstechnisch maar ook als mens in zijn voorstellingen pasten. Samen met deze dansers creëerde hij in de jaren zestig een repertoire, dat het Stuttgarter Ballett tot een top-ensemble maakte. De choreografieën van Cranko, die daar vooral aan hebben bijgedragen, zijn de avondvullende, literair georiënteerde balletten als 'Onegin', 'Romeo und Julia' en 'Der Widerspenstigen Zähmung' (De getemde feeks). Daarnaast maakte Cranko ook vele korte balletten, nodigde hij gastchoreografen uit, onder wie de Engelse Kenneth MacMillan, en stimuleerde hij jonge choreografen. In zijn tijd is zowel Jiri Kylian gevormd, die nu artistiek leider is van het Nederlands Dans Theater, als John Neumeier, nu artistiek leider van het Ballett der Hamburgischen Staatsoper.

Volstrekt onverwacht en onvoorbereid stond de groep in 1973 door de dood van Cranko voor een leegte, maar de dansers en het repertoire die in twaalf jaar waren gevormd, bleken opgewassen tegen de moeilijkheden. Na een periode onder leiding van een commissie en van de Amerikaanse choreograaf Glen Tetley, kreeg Marcia Haydée in 1976 de leiding. Zij is sinds 1962 de eerste solist van het Stuttgarter Ballett en ontwikkelde zich tot één van de grootste dramatische danseressen van de jaren zestig en zeventig. Haar beleid bestaat eruit het Cranko-repertoire te onderhouden, en tegelijk jonge choreografen te stimuleren, zoals William Forsythe, Rosemary Helliwell, Patrice Montagnon en Uwe Scholz, alsook opdrachten te geven aan gevestigde choreografen, zoals John Neumeier.

John Cranko (1927-1973)

John Cranko werd geboren in Rustenburg, Zuid-Afrika en studeerde ballet in Kaapstad, waar hij in 1942 ook zijn eerste choreografie maakte. Vanaf 1946 studeerde hij in Londen en werd danser bij het Sadler's Wells Ballet, dat in 1956 Royal Ballet werd genoemd. In Londen ontwikkelde hij zich tot choreograaf en maakte daar een groot aantal balletten. Na een produktie van zijn 'Prince of the Pagode' in 1960 voor het Stuttgarter Ballett verliet hij het Royal Ballet met de bedoeling de groep in Stuttgart tot een goed balletgezelschap op te bouwen, waarbij het werk van Ninette de Valois, de oprichtster van het Royal Ballet, hem als voorbeeld diende. In een paar jaar wist hij de groep van een provinciaal operaballet tot één van de beste balletten van Europa op te bouwen. Hij stierf in een vliegtuig tijdens de terugtocht van een tournee in de Verenigde Staten.

John Neumeier (1942)

John Neumeier is geboren in Milwaukee, Verenigde Staten, en studeerde bij verschillende Amerikaanse balletpedagogen en aan de Royal Ballet School in Londen. Hij danste bij het Stuttgarter Ballett van 1963-1969 en was artistiek leider van het ballet in Frankfurt van 1969-1973. Sinds 1973 is Neumeier artistiek leider van het Ballett der Hamburgischen Staatsoper. Hij maakte een aantal muziekballetten, onder andere op muziek van Gustav Mahler, en bekend werd hij vooral door zijn persoonlijke interpretaties van het negentiende-eeuwse repertoire, zoals 'Illusionen - wie Schwanensee', 'Dornröschen', 'Der Nussknacker' en van literaire gegevens, zoals 'Ein Sommernachtstraum' en 'Kameliendame'.

Glen Tetley (1926)

Glen Tetley is geboren in Cleveland, Verenigde Staten, studeerde zowel ballet als moderne dans en heeft altijd in beide werelden geleefd. Hij werkte bij Hanya Holm, José Limón, Pearl Lang, John Butler, en was solist bij Joffrey Ballet, Martha Graham Dance Company, American Ballet Theatre en Ballet USA van Jerome Robbins. In 1962 maakte hij 'Pierrot Lunaire' voor zijn eigen groep in New York. Daarna werkte hij veel voor het Nederlands Dans Theater als choreograaf en van 1969-1970 was hij samen met Hans van Manen artistiek leider van deze groep. Kort na de dood van Cranko werd hij artistiek leider van het Stuttgarter Ballett, van 1974-1976. 'Voluntaries' was het eerste stuk dat hij voor het Stuttgarter Ballett maakte, als een in memoriam voor John Cranko. Sinds 1976 is hij free-lance choreograaf. Recente werken zijn 'The Tempest' (1979) voor het Londense Ballet Rambert en 'Summer's End' (1980) voor het Nederlands Dans Theater.

Repertoire 79/80

Titel

L'Estro Armonico
Der Widerspenstigen Zähmung
Konzert für Flöte und Harfe
Onegin
Schwanensee
Initialen R. B. M. E.
Poème de l'Extase
Brouillards
Jeu de Cartes
Opus I
Romeo und Julia
Carmen
Présence
Pineapple Poll
Pas de Deux Holberg
Das Lied von der Erde
Mein Bruder, meine Schwester
Las Hermanas
Requiem
Lieder eines fahrenden Gesellen
Agon
Apollo
Rückkehr ins fremde Land
Psalmensinfonie
Blaue Haut
Voluntaries
Arena
Greening
Le Sacre du Printemps
Mythical Hunters
Der Fall Hamlet
Kameliendame
Urlicht
Daphne
Flore Subsimlice
In endloser Zeit
Traum des Galilei
Orpheus
Seite 1 - Love Songs - Alte Platten
Time Cycle
Innere Not
Der Tod und das Mädchen
Schlafwandler
Ballade vom Meer und von der Liebe
Die Fenster
Suite H-moll
Wild Flowers
Abschiedsinfonie
Les Noces
Exsultate, Jubilate
Neue Lambacher Sinfonie

Choreograaf/Componist

Cranko/Vivaldi
Cranko/Scarlati - Stolze
Cranko/Mozart
Cranko/Tsjaikowsky - Stolze
Cranko - Petipa/Tsjaikowsky
Cranko/Brahms
Cranko/Scriabin
Cranko/Debussy
Cranko/Strawinsky
Cranko/Webern
Cranko/Prokofjew
Cranko/Fortner - Steinbrenner
Cranko/Zimmermann
Cranko/Sullivan
Cranko/Grieg
MacMillan/Mahler
MacMillan/Schönberg - Webern
MacMillan/Martin
MacMillan/Fauré
Béjart/Mahler
Balanchine/Strawinsky
Balanchine/Strawinsky
Kyliań/Janacek
Kyliań/Strawinsky
Kyliań/Folklore
Tetley/Poulenc
Tetley/Subotnik
Tetley/Nordheim
Tetley/Strawinsky
Tetley/Partos
Neumeier/Copland
Neumeier/Chopin
Forsythe/Mahler
Forsythe/Dvorak
Forsythe/Händel
Forsythe/Ligeti
Forsythe/Penderecki
Forsythe/Henze
Forsythe/Pop-muziek uit de jaren zestig
Forsythe/Foss
Montagnon/Bruckner
Montagnon/Schubert
Montagnon/Sibelius
Helliwell/Chausson
Helliwell/McCabe
Helliwell/Bach
Anderson/Collins
Anderson/Haydn
Lubovitch/Strawinsky
Lubovitch/Mozart
Scholz/Mozart